

Майстер-клас по сольфеджіо на тему: «**Розвиток гармонічного слуху**».

Автор- Федорчук Світлана Володимирівна,
ст. викладач музично- теоретичних дисциплін
РДМШ№1 ім. М.В. Лисенка.

Тема уроку: Розвиток гармонічного слуху

Мета уроку: розвиток гармонічного слуху в дітей за допомогою різних форм роботи на уроці на прикладі інтервалів та акордів поза ладом та в ладу; закріплення практичних навичок слухового аналізу.

Хід уроку

Добрий день, шановні викладачі.

Я працюю на народно-духовному відділі РДМШ №1 ім. М. В. Лисенка, курс навчання 5 років. Сьогодні моя мета - не провести методично вірний урок, а показати, як я працюю над **розвитком гармонічного слуху**. Зазначу, що для учнів народно- духовного відділу це завдання досить складне, тому що більшість з них(домристи, виконавці на духовних інструментах) на спеціальності грають лише мелодію. Але ми над цим працюємо.

Робота над гармонічним слухом розпочинається при вивченні інтервалів. Ми вчимо, що інтервали бувають мелодичні і гармонічні.

При вивченні інтервалів одразу звертаємо увагу на забарвлення їх звучання і говоримо про те, що за звучанням інтервали поділяються на дисонанси і консонанси. І вивчаючи кожен новий інтервал, ми з дітьми підбираємо для нього за фонізмом колір, а також пісеньку чи певний образ.

Наприклад, дисонанси - різкі, ми позначаємо зеленим кольором (бо починаємо їх вчити з секунди, яка звучить неприємно, різко і нагадує жабку).

Досконалі консонанси звучать пусто. Вони прозорі, як вода, тому для них ми обираємо синій колір.

А недосконалі звучать дуже приємно, великі - весело, малі - сумно. Для них обираємо червоний.

Цими кольорами ми під час уроку відмічаємо інтервали в таблиці, діти вдома роблять різнокольорові картки (*я показую викладачам таблицю і картки*). і в другому класі вони гарно визначають інтервали на слух. При чому перші уроки я граю інтервали і в мелодичному, і в гармонічному звучанні, а потім - лише в гармонічному.

Дітям це цікаво, і так їм легше запам'ятати, тому що задіяна зорова пам'ять та образне мислення (деякі навіть малюють малюнки на картках - жабку, зозулю, ялинку...).

Також, розкладаючи картки по порядку, як в таблиці, ми акцентуємо, що зверху розташовуються вузькі інтервали, а знизу - широкі.

1. Подивіться, як це відбувається на практиці:

діти визначають інтервали на слух поза ладом за допомогою карток.

Для полегшення побудови інтервалів ми користуємося клавіатурою. У нас є велика в класі і кожного в правилах (*демонструю*). І я вивчаю інтервали в другому класі не лише від чистих нот, а й від нот з дієзами та бемолями, добиваючись від дітей вільної побудови. Тому що, якщо вони добре вміють будувати інтервали, то не буде проблем в подальшому з побудовою акордів.

В третьому класі додаються тритони, обернення тризвука, D_7 , і ми переходимо до іншої таблички, де вже є поділ на інтервали та акорди, причому акорди розписуємо окремо з 3-ох нот і 4-ох нот.

І в IV класові поступово додаємо обернення D_7 в V класі - VII_7 , II_7 та ін. (*показую викладачам нову таблицю*)

2) Слуховий аналіз поза ладом.

Я граю дітям інтервали та акорди, а вони усно визначають їх.

3) Побудувати і визначити інтервали в тональності H-dur гармонічного виду. Знайти і виділити спочатку характерні інтервали з розв'язанням, а потім - тритони з розв'язанням.

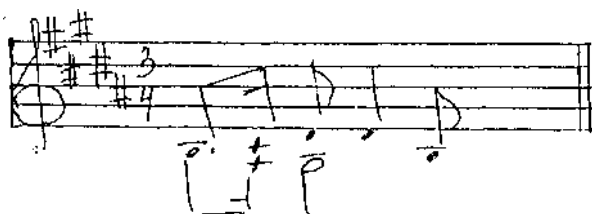

на I ст. на III ст на VI ст. на V ст. на IV ст. на IV ст. на III ст. на III ст. на III ст. октаву сексту секунду кварту квінту кварту сексту кварту терцію

Діти усно по черзі називають та визначають інтервали, пригадуючи правила про характерні інтервали та тритони.

4) А зараз розспіваємося:

- спів гами H-dur натурального та гармонічного видів;
- спів гами в ритмах:
- спів гами 2-ох голосно в терцію, в протилежному русі;
- ступені H-dur: I - VII - II - IV - VI - VI_H - V - III - III - I
- розспівка-секвенція:

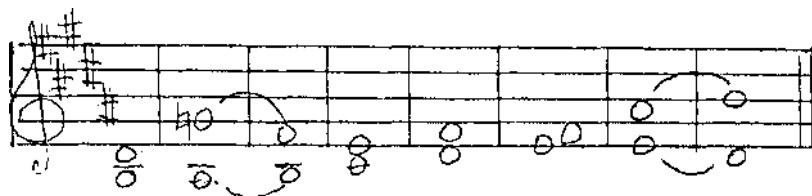

- спів усно вивчених інтервалів та акордів: T* S3 D* з оберненням; D₇ з оберненням (без розв'язання), зм*; M_{уц7} - T₃⁵; зм_{уц7} D₃⁵ T₃⁵; M_{МІІІІ7} M₃міі7 D3 T3.

5) співаємо побудовані інтервали:

- спочатку знизу до верху;
- окремо нижній голос;
- окремо верхній голос;
- з'єднуємо разом 2 голоси в розмірі.

6) інтервали на слух в Сі-мажорі:

а) ця форма робота, на мій погляд - найскладніша. Мені легше працювати з послідовністю акордів на слух, ніж інтервалами в ладу. Саме в

цьому виді роботи, як ні в якому іншому, мають «взаємопрацювати» і слух, і мислення.

б) - за першим програванням слухаємо нижній голос.

Діти називають почуті ступені. З'ясовуємо, на яких з них можуть розташовуватися тритони та характерні інтервали.

- за другим програванням визначаємо «парні» інтервали (*збільшені та зменшені з розв'язанням*);

- за третім програванням діти дописують інтервали, проспівуючи їх знизу догори.

- під час четвертого програвання перевірка верхнього голосу.

в) співаємо інтервали на 2 голоси.

7) Побудувати гармонічну послідовність в Сі-мажорі гарм.:

Зб[^]-TV Й-ЯІ-TS1- I*

а) за роки викладання я розмовляла з різними вчителями і цікавилась, хто як працює над цією формою роботи. Є різні шляхи:

- можна вчити дітей мислити ступенями, з яких складається акорд;

- в інших викладачів діти знають на якому ступені розміщується бас, а акорди бувають по інтервалах:

- а можна, особливо на самому початку, коли діти тільки починають вчити обернення тризвуків в ладу, окремо виписувати Tj, S35, D* і обертати. Кожен обирає свій метод.

б) будуємо

в) співаємо знизу вгору, а потім - 4 голосно.

8) Гармонічна послідовність в Сі-мажорі (демонструю викладачам таблицю, якою користуємося з дітьми при цьому виді роботи).

- слухаємо бас

- будуємо

- співаємо

9) Гармонізація мелодії (О.С.Афоніна V клас № 317)

- Визначаємо тональність, розмір, структуру твору (поділ на речення, фрази);

- Проспівуємо вправо, визначаємо її характер (маршовий);

- Підписуємо акорди у вправі;

- Виконуємо з супроводом.

10) 2-х голосна вправа Флис, Якуб'як VI клас № 160

- Визначаємо тональність, структуру твору. Є поділ на два речення:
1^е речення - одноголосне, 2^е - двоголосне
- Визначаємо інтервали між голосами в 2-му реченні, звертаючи увагу на тритони
- Співаємо верхній голос
- Співаємо нижній голос
- Співаємо разом два голоси.

II) Аналіз уривку з сонати Моцарта. Афоніна VII клас № 259. (Я граю твір)

- По знаках визначаємо тональність
- Визначаємо структуру твору

(це - період з двох подібних речень)

1 фраза - активна, рішуча, на форте, по звуках T^5_3 та D^*

2 фраза - невпевнена, нестійка, на піано, побудована на дисонуючих акордах.

- Аналіз гармонії.

Висновок: сьогодні діти показали високий рівень знань з теорії та гарні слухові навички. Цього вдалося досягнути, використовуючи форми і методи роботи, які були представлені на даному відкритому уроці.

На цьому моє заняття закінчено. Дякую за увагу.